RAADSVOORSTEL

ONDERWERP
Vaststellen vervolgtraject ontwikkelen windenergie in ATT gebied

BESLISPUNTEN
1. Op basis van het advies ‘Ontwikkelvarianten voor energiegebied Almelo, Tubbergen en Twenterand’ in te stemmen met het voortzetten van het ATT-gebiedsproces windenergie.
2. In te stemmen met het ‘Gezamenlijk ontwikkelkader ATT wind’, met als belangrijkste onderdelen:
    a. de indicatieve doelstelling om in het ATT gebied 120 tot 180 GWh windenergie op te wekken, wat overeen komt met 6 tot 10 grote windturbines. Het aandeel hiervan voor Twenterand ligt tussen de 3 en 5 turbines;
    b. Uitwerking gezondheidsaspecten door middel van een MER;
    c. Minimaal 50% lokaal eigendom met een streven naar 100% lokaal eigendom en een substantieel aandeel hierin door de gemeente.
3. Kennis te nemen van het aanstellen van een onafhankelijke verkenner met de opdracht (bijlage 3.) om samen met betrokkenen in het gebied tot een mogelijk model voor Publiek Private Samenwerking te komen op het gebied van windenergie en bij voldoende animo uit het gebied deze samenwerking samen met lokale partners verder uit te werken in een voorstel voor een samenwerkingsovereenkomst(en)
4. Af te stemmen met de ATT-partners in het geval van eventuele nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, met als uitgangspunt de kansen en ambities voor windenergie binnen het plangebied te behouden;

INLEIDING
Twenterand sluit in haar ambitie voor een energieneutrale gemeente in 2050 aan bij de doelen van het landelijk Klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategie Twente. Deze ambities zijn verder uitgewerkt en door de raad vastgesteld in de Omgevingsvisie Twenterand 1.0, het besluit over de RES Twente 1.0, de Agenda Duurzaam Twenterand 2018-2022 en het Beleidskader duurzame energie Twenterand.
Voor verkenning van de mogelijkheden voor windenergie werken de gemeenten Almelo, Tubbergen en Twenterand sinds begin 2022 samen met de provincie Overijssel.

Aanleiding
Nederland heeft met het Klimaatakkoord de doelstelling om de CO2-uitstoot terug te dringen, onder andere door fossiele energie te vervangen door duurzame energie. Daarmee wordt beoogd de opwarming van de aarde te beperken.

Vastgesteld beleid Twenterand
De gemeenteraad heeft in juli 2021 de Regionale Energiestrategie Twente 1.0 vastgesteld, met daarin een bijdrage van 82 GWh vanuit Twenterand in een “energiemix”. Naast 42 GWh zonne-energie zien wij ruimte voor 3 - 5 windturbines voor de resterende opwek, waarbij rekening wordt gehouden met de gewenste verhouding van 40/60 voor zon en wind binnen de RES Twente. Aandachtspunten voor de invulling van windenergie in het ATT gebied zijn vastgesteld in het Beleidskader duurzame energie Twenterand in april 2023 en in de aandachtspunten die de raad heeft meegegeven in moties en amendement.

Kernconclusies uit verkenningsfase
De verkenning die in Q1 en Q2 van 2022 uitgevoerd is, bestond uit een ruimtelijk technische verkenning naar de potentie voor windenergie in het ATT-gebied en de start van een gebiedsproces om in gesprek te komen met inwoners en andere belanghebbenden en een eerste beeld op te halen

van hoe tegen de beoogde ontwikkeling aangekeken wordt. De uitkomsten zijn besproken in de raadsvergadering van 20 december 2022. Geconcludeerd is dat er duidelijke ruimtelijke/technische potentie is voor windenergie in het ATT-gebied. De conclusie uit het gebiedsproces is dat er vragen en zorgen zijn over gezondheid en leefbaarheid, wat zich bij een aantal uit als weerstand tegen het project. Daarnaast is er ook nieuwsgierigheid bij inwoners en belanghebbenden naar de kansen die gepaard gaan met de komst van windenergie.

Advies ontwikkelvarianten
De Raad heeft in december 2022 besloten om een vervolg te geven aan het gebiedsproces en verschillende ontwikkelvarianten te onderzoeken. Er zijn verschillende vormen van samenwerking en eigenaarschap (ontwikkelvarianten) denkbaar. Voor iedere mogelijke ontwikkelvariant geldt dat er een andere rol is voor de overheid en voor de samenleving. Ook de mate van sturing en zeggenschap, en (financiële) risico's verschillen. In het advies zijn de varianten uitgebreid beschreven en de onderlinge verschillen uitgelicht. Alle mogelijke ontwikkelvarianten zijn uitgebreid besproken met ervaringsdeskundigen bij windenergieprojecten elders in Nederland, met inwoners van het ATT-gebied, energiecoöperaties, grondeigenaren en andere mogelijke belanghebbenden in het ATT-gebied. Daarbij moet gezegd worden dat niet met iedere inwoner, grondeigenaar en belanghebbende gesproken is. Op basis van de inventarisatie en de gevoerde gesprekken worden twee ontwikkelvarianten geadviseerd voor het ATT-gebied:

1. Voorkeursvariant: Een publiek-private samenwerking (PPS), met een rol voor lokale energiecoöperaties, lokale ondernemers, grondeigenaren, direct omwonenden, de smart energie hub én de overheden:
Op basis van gesprekken met vertegenwoordigers van grondeigenaren, omwonenden, ondernemers, lokale energiecoöperaties, waterschap en betrokkenen bij de Smart Energy Hub en de Waterstofhub Twente lijkt een lokale (publiek-private) samenwerking de beste optie voor de realisatie van windenergie. Daarbij maken de initiatiefnemers vooraf afspraken over hun rol en inbreng en een goede verdeling tussen financieel en maatschappelijk rendement. Door middel van deze samenwerking kan 100% lokaal eigendom worden nagestreefd en kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de energieopgave. Onder voorwaarde van bestuurlijke duidelijkheid zijn partijen bereid om mee te doen. Dat meedoen kent verschillende achtergronden (lokale lusten, hinderreductie, stroomgebruik, etc.), maar zorgt er wel voor dat er ruimte is om partijen aan elkaar te verbinden en samen willen optrekken. Omdat daarbij ook mogelijk één of meer gemeenten en/of het waterschap wil participeren is er de mogelijkheid tot een publiek-private samenwerking.

2. Indien optie 1 niet slaagt, kiezen we voor een Maatschappelijke tender.
Ook in een maatschappelijke tender kunnen meerdere partijen samenwerken. De overheden schrijven een tender uit waarop partijen kunnen inschrijven. De tender bevat duidelijke criteria, ook met betrekking tot lokaal eigendom, participatie, milieu- en gezondheidseisen en landschappelijk inpassing. De gemeente gaat met de initiatiefnemers in gesprek om de plannen te beoordelen en gunt uiteindelijk de ontwikkeling aan de beste partij(en).

BEOOGD EFFECT
Vervolg van de ATT-samenwerking en inzicht in de mogelijkheden voor samenwerking in het gebied.

ARGUMENTEN
1.1 Windenergie past binnen het vastgestelde beleid van Twenterand
Het Beleidskader duurzame energie Twenterand is in april 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. Het kunnen realiseren van windenergie maakt hier onder voorwaarden deel van uit.

1.2 Het ATT-proces is gereed voor de volgende fase
De bestuurlijke opdracht uit december 2022 is afgerond. Het ATT-proces is hiermee gereed voor de volgende, verkennende fase richting de ontwikkeling van windenergie. Noodzakelijke beslissingen in deze ontwikkeling worden voorgelegd aan de Raad.

2.1 Het 'Gezamenlijk ontwikkelkader' geeft richting aan de verdere ATT-samenwerking.
Doordat er in de basis weerstand in het gebied is tegen windturbines, bleek al snel dat geen enkele ontwikkelvorm kansrijk is zonder een duidelijke uitspraak van de politiek over òf en hoeveel windenergie er in het gebied opgewekt moet worden. In eerdere visiedocumenten en beleidskaders die in de raden zijn vastgesteld is wel aangegeven dat er windenergie in het ATT gebied ontwikkeld gaat worden, maar dit is onvoldoende duidelijk voor een initiatiefnemer. Een expliciet bestuurlijk besluit over de hoeveelheid opwek uit windenergie is een verantwoordelijkheid die bij de overheden ligt. Daarnaast hebben de belanghebbenden in het gebied ook behoefte aan kaders en uitgangspunten. Op een aantal zaken moet dit nog verder worden uitgewerkt en we zijn uiteindelijk ook afhankelijk van de nieuwe, nog vast te stellen landelijke milieunormen. Zodra die duidelijkheid er wel is, zijn er meerdere partijen enthousiast om te willen investeren in windenergie in het gebied. Voor de berekening gaan we uit van moderne windturbines van meer dan 200 meter tiphoogte en voor dit gebied een indicatieve opbrengst van 15 - 20 GWh per windturbine.

2.2 De vraag is dan hoeveel
De basis wordt gevormd door het RES bod van de drie ATT gemeenten en dan specifiek het gedeelte wind uit het bod. Voor Almelo is dit 50 GWh en Twenterand draagt 40 GWh aan windenergie bij aan de energiemix. Tubbergen heeft aangegeven uit te gaan van ca. 30 GWh[1]. We komen dan als gezamenlijk RES-bod voor windenergie uit op een indicatieve opwek van 120 GWh aan jaarlijkse windenergie in het gehele ATT gebied.

Op 18 juli '23 hebben de PS van Overijssel nieuw windbeleid aangenomen, waarin de focus wordt gelegd op gebieden die geschikt zijn voor grootschalige clustering en daarbuiten in principe alleen nog mee te werken aan initiatieven van 4 of meer windturbines. Daarnaast wordt in het beleid onderstreept dat de gewenste zon/windverhouding met 60% wind nodig is in de RES 2.0. Omdat het ATT gebied onderdeel is van één van die grootschalige clusters, wordt de druk daarmee groter om het maximale aan windenergie uit het gebied te halen.

Samen met de Provincie willen we regie houden op de invulling van de RES en specifiek de invulling van het bod van windenergie in het ATT gebied. Uit een nadere ambtelijke technische verkenning is een meer realistische inschatting gemaakt van het Bosch & van Rijn rapport, waarbij positieve en negatieve correcties zijn gedaan op het zoekgebied, blijkt dat er 6 – 10 grote windturbines in het gebied passen. Dit is gedaan op aannames van een geluidsnorm van 45 dB Lden. Afhankelijk van de precieze normen en afstemming met de omgeving over plaatsing van de turbines kan dit nog iets hoger of lager uitvallen.

De drie ATT gemeenten hebben aangegeven de opgave grensontkennend binnen het ATT gebied in te willen vullen. Dat wil zeggen dat we streven naar een optimale inpassing van de windturbines om de overlast zoveel mogelijk te beperken, ook als dat betekent dat er in de ene gemeente net iets meer en in de andere gemeente net iets minder windturbines komen.

[1] De gemeente Tubbergen heeft een gezamenlijk RES bod in NOT verband gedaan van 90 GWh windenergie. De raad van Tubbergen heeft aangegeven te streven naar een evenredige verdeling en niet meer te willen doen dan het RES bod. Binnen de gemeente Tubbergen zijn er naast ATT nog twee andere concept zoekgebieden. Dit kan betekenen dat er vanuit Tubbergen in het ATT gebied 1 – 2 of helemaal geen windturbines komen.

We weten nog niet welke type windturbines er gaat komen en daarmee de opbrengst per windturbine. De technische ontwikkelingen van de windturbines gaan verder in de komende jaren. Om die reden is het beter om te spreken van een indicatieve opbrengst en om te werken met een bandbreedte van het aantal windturbines.[2]

Binnen die bandbreedte en randvoorwaarden zoeken we naar een goede balans tussen investeringen en opbrengsten enerzijds en minimalisatie van overlast anderzijds. De bovengrens van 10 windturbines biedt voldoende ruimte om te komen tot de afgesproken verdeling van 40/60 voor zon/wind vanuit de RES om de investeringen in het verzwaren van het regionale en landelijke stroomnetwerk betaalbaar en uitvoerbaar te houden. Daarnaast hebben de raden van de ATT gemeenten eerder aangegeven niet de opgave van de overige gemeenten in RES Twente in te willen vullen.

2.3 De rol van het gebied
Het is voorstelbaar dat in de verdere uitwerking lokale initiatiefnemers, samen met de inwoners van het gebied, tot een grotere opwekcapaciteit komen dan de indicatieve opbrengst van 120 – 180 GWh. De ATT gemeenten zullen dit niet actief stimuleren, maar ook niet bij voorbaat afwijzen. Wel moet er dan een zorgvuldige afweging worden gemaakt tussen de belangen van de inwoners en de bijdrage aan de RES doelstellingen van Twente. Bijvoorbeeld door een voorschot te nemen op toekomstige RES opgaven (na 2030).

2.4 Aanbeveling: inventarisatie maatschappelijke opgaven
De Provincie Overijssel gaat in het nieuwe windbeleid uit van 50% lokaal eigendom van de te ontwikkelen windparken. De ATT gemeenten hebben aangegeven te willen gaan voor 100%. Dit kan echter niet zondermeer juridisch worden afgedwongen.
Naast 100% lokaal eigendom is het voor de overheden van belang dat de opbrengsten uit de windenergie een breder doel dienen in de gemeenten. Naast financiële compensatie en mogelijkheden voor financiële participatie van de directe omgeving moeten de opbrengsten ingezet kunnen worden voor zaken zoals klimaatadaptatie, ecologie, een sociaal rechtvaardiger energietransitie, vestigingsklimaat en netcongestie. Door het verder in detail inventariseren en bestuurlijk vastleggen van de maatschappelijke opgaven en deze te koppelen aan het ATT windproject, houden de overheden regie op de ontwikkeling en de exploitatie van het windpark. Er is dan nog steeds een mogelijkheid voor (deels) commerciële ontwikkeling van windenergie in het ATT gebied, maar wel onder de strikte voorwaarden van de kaders van de maatschappelijke opgaven.

3.1 Het toetsen van de geadviseerde ontwikkelvarianten door een verkenner geeft meer informatie over de haalbaarheid in praktijk van een lokale samenwerking voor windenerge in het ATT-gebied
Uit deskresearch, gesprekken met ervaringsdeskundigen elders in Nederland en inwoners en andere belanghebbenden in het ATT-gebied zijn twee varianten voor het ontwikkelen van windenergie naar voren gekomen als voorkeur. Door specifiek over deze twee varianten met het gebied en eventuele ontwikkelaars in gesprek te gaan wordt duidelijk of de voorkeursvarianten in praktijk haalbaar zijn.

3.2. Een onafhankelijke verkenner is een betrouwbare gesprekspartner voor inwoners en belanghebbenden in het gebied
Onafhankelijkheid is belangrijk om alle belangen in het gebied zo objectief mogelijk in beeld te brengen en mee te nemen in de uiteindelijke keuze voor een ontwikkelvariant. De verkenner kan ook een rol spelen bij de inventarisatie

[2] De(fysieke) bovengrens van 10 windturbines geeft tevens duidelijkheid naar het ATT gebied dat niet het merendeel van de opgave van het NOT gebied via de gemeente Tubbergen in het ATT gebied wordt gerealiseerd.

3.3 De verkenner werkt parallel aan het inventariseren van de maatschappelijke opgaven
De verkenner onderzoekt de mogelijkheden van samenwerking in het gebied en wisselt informatie uit vanuit het gebied met de ontwikkelaars van de maatschappelijke opgave en vice versa. Deze verkenner kan ook een rol spelen in het inventariseren van de (overige) maatschappelijke opgaven in het gebied. De verkenner wordt tijdens gesprekken en bij de uitwerking ondersteund door een projectsecretaris

4.1 Alle ruimtelijke ontwikkelingen (groot of klein) kunnen invloed hebben op de potentie voor windenergie in het ATT-gebied
Inmiddels is gebleken dat ook een relatief kleine ruimtelijke ontwikkeling invloed kan hebben op het ATT-proces. Daarom is het van belang dat ook die ontwikkelingen met de ATT-partners afgestemd worden.

KANTTEKENINGEN
1.1 Dit raadsvoorstel doet geen uitspraak over de exacte locaties van windturbines.
Voor een volgende fase is bestuurlijke duidelijkheid nodig dat er windenergie gaat komen in het ATT gebied. Opgave voor het hele ATT gebied voor wind ligt in een bandbreedte tussen 6 en 10 windturbines. Met de omgeving kan dit verder worden uitgewerkt tot een concrete invulling over het waar, hoeveel en met welke omvang.

3.1 De opdracht voor de verkenner kost extra tijd in het ATT-proces
Het ATT-proces loopt van fase naar fase en zet in op zorgvuldigheid. Het proces om te komen tot de realisatie van windturbines duurt gemiddeld zeven jaar. De tussenstap van een verkenner kan een paar maanden extra tijd kosten, anderzijds kan het ook weer tijd in een latere fase besparen doordat er een gedegen afstemming met het gebied plaatsvindt.

UITVOERING
Het college heeft in september opdracht gegeven voor het werven van de onafhankelijke verkenner. De opdracht voor de verkenner wordt op basis van dit raadsbesluit bekrachtigd. Het advies van de verkenner wordt naar verwachting in Q1 2024 in de vorm van een plan van aanpak voor de vervolgfase (ontwikkelfase) aan de colleges ter besluitvorming aangeboden.

FINANCIËN
De kosten voor personele uren worden gedekt vanuit het programma Klimaat en Milieu. De kosten voor de onafhankelijke verkenner en secretaris worden verdeeld over de samenwerkingspartners en komen voor wat betreft het deel voor Twenterand ten laste van het budget klimaattaken. Dit gaat voor Twenterand om een bedrag van om en nabij €15.000,-

COMMUNICATIE
De resultaten van de overleggen met belanghebbenden die zijn gevoerd in deze fase om tot een advies over de ontwikkelvarianten te komen zijn per overleg teruggekoppeld aan de betrokkenen. In het eindadvies zijn de verschillende perspectieven samengebracht.

Na besluitvorming door de colleges is een nieuwsbrief verzonden, om inwoners en andere geïnteresseerden te informeren over het eindadvies over de mogelijke ontwikkelvarianten en de inzet van een verkenner.
Het is van belang dat de verkenner met de verschillende betrokkenen in gesprek gaat over wat mogelijk, wenselijk en haalbaar is. In eerste instantie vertrouwelijk per belangengroep, maar vervolgens ook met een vertegenwoordiging van de groepen gezamenlijk.

Na besluitvorming van alle betrokken gemeenten, is het voorstel om opnieuw een nieuwsbrief te versturen en een informatiebijeenkomst te organiseren. Tijdens de bijeenkomst wordt meer uitleg

gegeven en kunnen vragen worden gesteld over de genomen besluiten en het vervolg. De inwoners die binnen een straal van 1 km wonen en/of grond bezitten in het ATT-gebied worden hiervoor uitgenodigd. Inwoners en andere betrokkenen kunnen zich aanmelden om mee te denken en praten over de verdere invulling van de opgave. Daarnaast kunnen inwoners en andere betrokkenen zich op dat moment ook aanmelden als zij betrokken willen worden en mee willen denken over de vervolgstappen.

BIJLAGEN:

- Advies 'Ontwikkelvarianten voor energiegebied Almelo, Tubbergen en Twenterand'
- Gezamenlijk ontwikkelkader ATT
- Opdracht verkenner samenwerking energiegebied-ATT

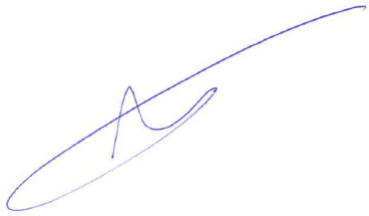
Burgemeester en wethouders van Twenterand

de secretaris,

P.F.G. Rossen

de burgemeester,

mr. J.C.F. Broekhuizen